

คุณภาพการศึกษา ของสถาบันการอาชีวศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ กองสุวรรณ
นายกสภาสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

บทนำ

สถาบันการอาชีวศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร เป็นองค์กรรัฐที่ถือกำเนิดขึ้นใหม่ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.2551 อันเนื่องจากมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปฏิรูปอาชีวศึกษา และกระจายอำนาจในการบริหารงานส่วนราชการ ให้มีความคล่องตัว และเหมาะสมกับแต่บริบทของพื้นที่ เพื่อตอบสนองการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงาน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศซึ่งมีความแตกต่างกัน เมื่อสถาบันการอาชีวศึกษาได้เริ่มมีการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ ครั้งแรกในปีการศึกษา 2556 และมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ของสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ต้องบริหารจัดการหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี และมาตรฐานอุดมศึกษา เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพและได้รับการรับทราบหลักสูตร รับรองวุฒิ และสำคัญที่สุดคือมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานและสังคม ตามที่ ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์ [1]

ได้กล่าวถึงประเด็นในเรื่อง สถาบันการศึกษาทำหน้าที่มุ่งเน้นความรู้ ดังนั้นสังคมจึงคาดหวังให้สถาบันการศึกษาเป็นองค์กรที่มีคุณภาพ สถาบันการศึกษาจึงต้องตื่นตัวในการบริหารสถานศึกษา ด้วยการจัดการความรู้ มุ่งพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศ และให้ความสำคัญต่อการประเมินผลลัพธ์ของการศึกษาด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันการอาชีวศึกษาที่ต้องสร้างภาพลักษณ์ของปริญญาอาชีวศึกษาด้วยวิธีที่ดีที่สุดคือ “คุณภาพการศึกษา”

ภาพที่ 1 บัณฑิตของสถาบันการอาชีวศึกษาสวมครุวิทยฐานะ
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

ที่	สถาบันการอาชีวศึกษา	จำนวนนักศึกษา						รวม
		๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	
๑	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ๑	๖๓	๘๐	๒๒๖	๒๑๐	๒๕๑	๑๙๐	๑,๐๒๐
๒	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ๒	-	๑๐	๒๘	๗๔	๑๐๓	๖๙	๒๘๔
๓	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ๓	-	๒๒	๖๑	๑๗๙	๑๘๘	๒๒๘	๖๗๘
๔	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ๔	-	๒๐	๓๔	๑๔๕	๑๙๙	๑๗๐	๕๖๘
๕	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง ๕	-	๖๑	๘๓	๑๔๕	๑๓๑	๑๕๔	๕๗๔
๖	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ ๑	๗๖	๑๔๓	๑๓๙	๑๙๒	๒๓๒	๑๗๔	๙๕๖
๗	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ ๒	๒๙	๓๘	๙๔	๑๓๔	๑๒๖	๑๙๗	๖๑๘
๘	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ ๓	-	๑๐	๙๓	๑๗๑	๒๓๑	๒๙๐	๗๙๕
๙	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑	-	๒๐๗	๓๒๗	๓๖๗	๓๖๑	๓๖๑	๑,๖๒๓
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒	๗	๔๙	๓๓	๖๖	๘๗	๔๔	๒๙๗
๑๑	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓	๙๐	๒๓๖	๒๒๖	๓๘๑	๓๕๖	๕๐๑	๑,๗๙๐
๑๒	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๔	๑๑๑	๑๑๖	๑๕๙	๑๑๕	๑๘๗	๑๑๑	๗๙๙
๑๓	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕	-	๓๕	๑๖๒	๓๑๒	๒๙๔	๒๘๕	๑,๐๘๘
๑๔	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออก	-	-	๕๓	๗๖	๖๖	๔๗	๒๔๒
๑๕	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ ๑	๗๙	๑๔๖	๑๕๙	๒๓๐	๒๓๓	๒๒๓	๑,๐๗๐
๑๖	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ ๒	๔๕	๑๐๑	๒๒๗	๓๑๕	๒๙๔	๑๙๕	๑,๑๗๗
๑๗	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ ๓	-	๓๘	๕๓	๑๒๑	๒๑๒	๒๒๖	๖๕๐
๑๘	สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ ๔	-	๒๔	๑๐๓	๑๙๕	๒๑๓	๒๖๒	๗๙๗
๑๙	สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร	๑๐๘	๑๗๖	๒๖๔	๔๑๐	๓๕๑	๓๘๑	๑,๖๙๐
๒๐	สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคเหนือ	-	-	-	๔๙	๗๓	๓๙	๑๖๑
๒๑	สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	๔๓	๙๑	๙๐	๑๑๖	๓๔๐
๒๒	สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคใต้	-	-	-	๒๖	๓๕	๒๐	๘๑
๒๓	สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคกลาง	-	-	-	-	-	๑๙	๑๙
รวมทั้งสิ้น		๖๐๘	๑,๕๑๒	๒,๕๖๗	๔,๐๐๔	๔,๓๑๓	๔,๓๑๓	๑๗,๓๑๗

ที่มา : ศูนย์ประสานงานสถาบันการอาชีวศึกษา ณ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ภาพที่ 2 แสดงสถิติจำนวนนักศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษา และสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร

สร้างคุณภาพ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นที่ทราบและตระหนักโดยทั่วกันในแวดวงการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่จัดการศึกษาทุกระดับ ว่าหลักการสำคัญของประกาศกระทรวงนี้ คือ สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับ และประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี อย่างไรก็ตามสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ [2] ได้นำเสนอรายงานของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

เรื่อง “แผนปฏิรูปเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก” ระบุว่า มีประเด็นปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องความไม่สอดคล้องกันของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและระบบประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก อันส่งผลกระทบต่อภาระงานและความพร้อมของบุคลากรทั้งด้านงบประมาณ ด้านเอกสาร รวมไปถึงคุณภาพของผู้ประเมิน การประกันคุณภาพการศึกษา มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการบริหารนโยบายของมหาวิทยาลัย กระทบต่อภาระงานของบุคลากรสายวิชาการ และส่งผลกระทบต่อบัณฑิตอุดมศึกษาไทย ซึ่งมีผลการวิจัยที่ ศรัลชัย พรประชาธรรม [3] ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการประกันคุณภาพการศึกษา ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าทศวรรษ ของ เสริมศักดิ์ กิตติปาโลวรรธ และ จุมพล หนีมพานิช [4] ซึ่งพบว่า การบริหารนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น มีการใช้วาทกรรม อำนาจ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ เป็นเครื่องมือในการบริหารนโยบายการประกันคุณภาพ ผู้นำไปปฏิบัติแม้ไม่ชอบก็ต้องทำ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยว่า การดำเนินการประกันคุณภาพนั้นไม่ควรส่งผลกระทบต่อภาระงานของบุคลากรสายวิชาการ ควรมีกระบวนการ ฐานข้อมูลหรือระบบอื่นใดที่จะสามารถลดภาระงานนี้ได้ จะสามารถลดแรงเสียดทานจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้

การมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพมีความสำคัญต่อความสำเร็จ อย่างยิ่งตามที่ บุรพร กำบุญ และชลกนก โฆษิตคณิน [5] อ้างถึงผลการศึกษาของสภารถาวร อธิวสน์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติในการวางแผน หรือการกำหนดแนวทางตั้งแต่เริ่มแรก รวมถึงการกำหนดผู้รับผิดชอบให้ตรงกับงานที่ต้องการข้อมูล จะสามารถรวบรวมเอกสารได้ครบถ้วน

การประกันคุณภาพการศึกษา : กระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 3 กระบวนการพัฒนาคุณภาพด้วยการประกันคุณภาพ
ที่มา: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา

อีกประเด็นที่สำคัญประสิทธิ์ อังกินันท์ [6] กล่าวว่า เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาประสบความสำเร็จ สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญ ในเรื่องภาวะผู้นำและการตัดสินใจของผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นนายกสภาสถาบัน ผู้อำนวยการสถาบัน กรรมการสภาสถาบัน หรือผู้บริหารระดับนโยบายอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญญพัทธ์ ปฐมวัฒนาณรงค์ และบุญมาก ศิริเนาวกุล [7] ได้สรุปผลการวิจัยว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ควรนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นหลักในการบริหารงานและการปฏิบัติงานประกันคุณภาพ จะก่อให้เกิดการสร้างบรรยากาศของการเป็นองค์กรที่ดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานและกำหนดทิศทางการเจริญเติบโตของมหาวิทยาลัย มีนโยบายในการบริหารงานที่ชัดเจน เพื่อสร้างความต่อเนื่องของการบริหารงาน

เป็นเรื่องที่ดี ที่นโยบาย เรื่อง “แนวทางการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการอุดมศึกษาใหม่” โดยสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ให้อิสระต่อทุกมหาวิทยาลัยที่สามารถออกแบบตัวชี้วัดในการเก็บข้อมูลการประกันคุณภาพได้ตามบริบทของตนเองได้ โดยเพียงแต่ให้สอดคล้องตามผลลัพธ์ของมาตรฐานการอุดมศึกษาแต่ละด้าน ผลการดำเนินงาน ของหลักสูตรมีความสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เกิดผลลัพธ์ผู้เรียนตาม DOE (Desired Outcomes of Education) และมาตรฐานด้านอื่นๆ ที่มาตรฐานการอุดมศึกษากำหนด เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา “เรื่องแนวทางการนำมาตรฐานอุดมศึกษาสู่การปฏิบัติ พ.ศ.2561” ประกาศเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2561 (ข้อมูลจากสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม [8]) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในการสร้างตัวชี้วัดการประกัน

คุณภาพในทุกระดับ สถาบันการอาชีวศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรยังคงต้องคำนึงถึงเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิ อาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ พ.ศ.2562 นอกเหนือจากมาตรฐานอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 อีกด้วย โดยทั้งสองมาตรฐานมีมุมมองต่างกันเล็กน้อย อย่างเช่น ในเรื่องของการประกันคุณภาพด้านผู้เรียน ด้วยเหตุนี้เอง ผู้บริหารการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในระดับอุดมศึกษา ไม่ว่าจะอยู่ในระดับหลักสูตร วิทยาลัย สถาบัน สำนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรต้องให้ความสำคัญต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ประมวลความรู้ความเข้าใจ บุคลากรที่จะมาขับเคลื่อนงานดังกล่าวให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อไป

ภาพที่ 4 สรุปหลักการสำคัญ กฎกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561

ที่มา: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา

หมายเหตุ : ม/ส คือ มหาวิทยาลัย และสถาบันฯ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีนโยบายในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา เฉพาะระดับ ปวช. และ ปวส. เพื่อจัดระดับคุณภาพสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทั่วประเทศ และนำผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษามาใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลในการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อด้านวิชาชีพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอาชีวศึกษา การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อจัดระดับสถานศึกษาอาชีวศึกษามีกรอบแนวคิดตามมาตรฐานอาชีวศึกษา เรื่องการบริหารจัดการสถานศึกษาเชิงระบบ (System Approach) 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านปัจจัย (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ต่อคุณภาพสถานศึกษา (Management) การจัดการเรียนการสอน (Instructional Management) และด้านผลการจัดการศึกษาและความดีเด่นของสถานศึกษา (The Results of Educational Management and School Excellence) (รายงานประจำปีสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561)

“ในเมื่อสถาบันการอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานจัดการศึกษา ทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)และระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี) เมื่อสถาบันการอาชีวศึกษาต้องจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ก็ต้องดำเนินการตามมาตรฐานอุดมศึกษา เฉกเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัย สถาบัน หรือหน่วยงานใด จัดการศึกษาระดับ ปวช.หรือ ปวส.ก็จำเป็นต้องดำเนินการตามมาตรฐานอาชีวศึกษาเช่นกัน”

ภาพที่ 5 บัณฑิตอาชีวศึกษา

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิตเป็นระดับอุดมศึกษา ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 16 และ มาตรา 19 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 16 ให้สถาบันเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยีมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่ชำนาญการปฏิบัติการสอน การวิจัย การถ่ายทอดวิทยาการและเทคโนโลยี ทุนบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรวมทั้งให้บริการวิชาการและวิชาชีพแก่สังคม การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น มีบริบทที่ค่อนข้างแตกต่างจาก อุดมศึกษาอื่น เนื่องจากเป็นหลักสูตรต่อเนื่องจากผู้จบการศึกษาระดับ ปวส. เป็นระบบการศึกษาแบบทวิภาคี เน้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การศึกษาที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการที่ได้ลงนามความร่วมมือเพื่อร่วมผลิตบัณฑิต มีระบบครูฝึกในสถานประกอบการ ครูนิเทศก์ การวัดผลประเมินผลทั้ง Hard skill และ Soft skill และที่สำคัญมีการทำปริญญานิพนธ์ในรูปแบบโครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมอาชีวศึกษาร่วมกับสถานประกอบการ หรือ เรียกว่า Co-op Project ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้กำหนด เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ พ.ศ.2562 โดยมีสาระสำคัญที่เป็นไปตามมาตรฐานอุดมศึกษา แต่ได้พิจารณาในเรื่องบริบทความเป็นอาชีวศึกษาด้วย

ฉะนั้นการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิตของสถาบัน จึงกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันการอาชีวศึกษาให้มี “คุณภาพ” ได้นั้นต้องบริหารจัดการศึกษา ให้สอดคล้องทั้งมาตรฐานอุดมศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ ดังนี้

มาตรฐานการอุดมศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐาน 5 ด้าน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน

1.1 เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ในการสร้างสัมอาชีพความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเป็นผู้มีคุณธรรม ความเพียร มุ่งมั่นมานะ บากบั่น และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2 เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคม มีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก สามารถสร้างโอกาสและเพิ่มมูลค่าให้กับตนเอง ชุมชนสังคม และประเทศ

1.3 เป็นพลเมือง ที่เข้มแข็ง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องรู้คุณค่าและรักความเป็นไทย ร่วมมือร่วมพลังเพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาและเสริมสร้างสันติสุข อย่างยั่งยืนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประชาคมโลก

มาตรฐานที่ 2 ด้านการวิจัยและนวัตกรรม

สถาบันอุดมศึกษามีผลงานวิจัยที่เป็นการสร้างและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่ สร้างสรรค์นวัตกรรมหรือ

ทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ผลงานวิจัยและนวัตกรรมตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ ความต้องการจำเป็นของสังคม ชุมชน ภาครัฐและเอกชน และประเทศ ผลลัพธ์ของการวิจัยและนวัตกรรมมีผลกระทบสูงต่อ การพัฒนาผู้เรียน การสร้างคุณภาพชีวิต หรือการสร้างโอกาสมูลค่าเพิ่ม และขีดความสามารถของประเทศในการแข่งขันระดับนานาชาติ

ภาพที่ 6 ผลงานวิจัยนวัตกรรมอาชีวศึกษาของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการวิชาการ

สถาบันอุดมศึกษาให้บริการวิชาการเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ตามระดับความเชี่ยวชาญและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน โดยมีการบริหารจัดการที่ประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ และมีความโปร่งใส ชัดเจน และตรวจสอบได้ ผลลัพธ์ของการบริการวิชาการนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรฐานที่ 4 ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย

สถาบันอุดมศึกษา มีการจัดการเรียนรู้อ การวิจัย หรือการบริการวิชาการซึ่งนำไปสู่การสืบสาน การสร้างความรู้ ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม การปรับ และประยุกต์ใช้ศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทย และ ต่างประเทศอย่างเหมาะสม ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน ผลลัพธ์ของการจัดการด้านศิลปวัฒนธรรมทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย หรือการสร้างโอกาสและมูลค่าเพิ่ม ให้กับผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ภาพที่ 7 นักศึกษาอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี

มาตรฐานที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ

5.1 สถาบันอุดมศึกษามีหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบบูรณาการ เพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติและความต้องการที่หลากหลายของประเทศ ทั้งใน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนสังคม สถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน

5.2 สถาบันอุดมศึกษา มีการบริหารงานตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษาตลอดจน มีการบริหารจัดการบุคลากรและทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงความหลากหลาย และความเป็นอิสระทางวิชาการ มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ยืดหยุ่นคล่องตัวโปร่งใสและตรวจสอบได้

ภาพที่ 8 การประชุมคณะกรรมการสภาสถาบันเพื่อกำหนดนโยบาย

5.3 สถาบันอุดมศึกษามีระบบประกันคุณภาพ มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและพัฒนาการจัดการศึกษาระดับหลักสูตร คณะ และสถาบันที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีการกำกับให้การจัดการศึกษาและการดำเนินงานตามพันธกิจเป็นไปตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอด คล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานอื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 (มีผลบังคับใช้ 18 สค 2561)				
ผลลัพธ์ผู้เรียน	การวิจัยและนวัตกรรม	การบริการวิชาการ	ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย	การบริหารจัดการ
- Learner Person - Co- creator - Global Citizen	- สร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ตอบสนอง ยุทธศาสตร์ชาติ เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ - มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันและองค์กรภายนอกทั้งในและต่างประเทศ - เกิด impact สูงต่อการพัฒนาผู้เรียน สร้างโอกาสมูลค่าเพิ่มและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	- สอดคล้องบริบทและความต้องการของสังคมตามความเชี่ยวชาญ/ อัตลักษณ์ - บริหารจัดการที่ดีแบบความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ - เกิด impact ในการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศ	- จัดการเรียน วิจัยหรือบริการวิชาการซึ่งนำไปสู่การสืบสาน สร้างความรู้ ความเข้าใจ - ปรับประยุกต์ทั้งไทยและต่างประเทศอย่างเหมาะสมตาม ศักยภาพ/อัตลักษณ์ - เกิด impact ความภาคภูมิใจ สร้างโอกาสและมูลค่าเพิ่มผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศ	- มีหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ โดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ - บริหารจัดการตาม หลักธรรมาภิบาล โดยคำนึงถึงความหลากหลายและอิสระทางวิชาการ - มีระบบประกันคุณภาพระดับหลักสูตร คณะและสถาบันอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับกฎหมาย/ มาตรฐาน อุดมศึกษาต่างๆ

ภาพที่ 9 สรุปหลักการสำคัญ มาตรฐานอุดมศึกษา พ.ศ.2561

ที่มา: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา

เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ พ.ศ.2562

บทบาทสำคัญของเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี นั้นเพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา และสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรระดับปริญญาตรี การจัดการเรียนการสอน และ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ให้สามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพ และ เพื่อประโยชน์ต่อการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีของอาชีวศึกษา โดยกำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษามี “คุณภาพ” ครอบคลุมอย่างน้อย 4 ด้าน คือ

คุณภาพด้านที่ 1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ได้แก่ มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติและกิจนิสัยที่ดี ภูมิใจและรักษาเอกลักษณ์ของชาติไทย เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะและมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

คุณภาพด้านที่ 2 ด้านความรู้

ได้แก่ ความรู้ทางทฤษฎีและเทคโนโลยีเฉพาะทาง อย่างกว้างขวาง และเป็นระบบในการพัฒนางานอาชีพ

คุณภาพด้านที่ 3 ด้านทักษะ

ได้แก่ ทักษะในการคิด วิเคราะห์ วิจัย และเปรียบเทียบปัญหา ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คุณภาพด้านที่ 4 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ

ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สามารถริเริ่ม ปรับปรุง วางแผน กลยุทธ์ ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งวางแผนการบริหารและการจัดการในสาขาอาชีพ

เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ พ.ศ.2562			
คุณภาพด้านที่ 1	คุณภาพด้านที่ 2	คุณภาพด้านที่ 3	คุณภาพด้านที่ 4
ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์	ด้านความรู้	ด้านทักษะ	ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบ
มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติและกิจนิสัยที่ดี ภูมิใจและรักษา เอกลักษณ์ของชาติไทย เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตามระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะ และ มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม	มีความรู้ทางทฤษฎีและ เทคโนโลยีเฉพาะทาง อย่างกว้างขวาง และเป็นระบบ ในการพัฒนางานอาชีพ	มีทักษะในการคิด วิเคราะห์ วิจัย และเปรียบเทียบ ปัญหา ทักษะ การเรียนรู้ตลอดชีวิต	มีความสามารถ ในการแก้ปัญหาที่ ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา สามารถริเริ่ม ปรับปรุง วางแผนกลยุทธ์ ในการแก้ปัญหา ที่ซับซ้อน และเป็นนามธรรม ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งวางแผนการบริหาร และการจัดการ ในสาขาอาชีพ

ภาพที่ 10 คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี

ที่มา : สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ

โดยในเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ได้กำหนดองค์ประกอบในการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตรไว้ว่าการประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสถาบันการอาชีวศึกษากำหนดระบบการประกันคุณภาพของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่เปิดสอน โดยมีองค์ประกอบในการประกันคุณภาพอย่างน้อย 4 ด้าน คือ

- หลักสูตรที่ยึดโยงกับมาตรฐานอาชีพ
- อาจารย์ ทรัพยากรและการสนับสนุน
- วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล
- ผู้สำเร็จการศึกษา

บทสรุป

ระยะการพัฒนาหลักสูตร

เมื่อสถาบันการอาชีวศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร มีความต้องการที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ จำเป็นต้องพิจารณาและกำหนดผลลัพธ์ผู้เรียนที่คาดหวัง (Learning Outcome :LO) เป็นแกนกลางของสถาบันฯ ซึ่งสามารถมีความแตกต่างกันตามแต่บริบทได้ แต่ต้องสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ พ.ศ.2562 ที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ รวมถึงต้องไม่ขัดต่อมาตรฐานการอุดมศึกษา ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมด้วย เมื่อสภาสถาบันฯ ให้ความเห็นชอบหลักสูตรแล้ว จะนำเสนอให้สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ ของ สอศ.พิจารณาแล้วเสนอต่อคณะกรรมการการอาชีวศึกษาพิจารณาอนุมัติให้ใช้หลักสูตรต่อไป เมื่อสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของรายละเอียดหลักสูตร จึงจะรับทราบแล้วดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ระยะการจัดการศึกษา

ในการประกันคุณภาพการศึกษาตาม กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 อาชีวศึกษามุ่งเน้น ต้องมีหน้าที่และรับผิดชอบในการกำกับ ดูแล ควบคุม และการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ ในสาขาวิชาต่างๆ และดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี โดยเน้นคืออาชีวศึกษามุ่งเน้น ต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต ซึ่งในรายละเอียดหลักสูตร หรือ คอศ.1 ของทุกหลักสูตร ได้ ระบุการประกันคุณภาพหลักสูตรในหมวดที่ 7 ไว้แล้ว และเมื่อ

ภาพที่ 11 การจัดสอบมาตรฐานก่อนจบการศึกษา

ดำเนินการจัดการเรียนการสอนแล้วเสร็จในแต่ละปี ต้องประเมินตนเองและจัดทำรายงานประเมินตนเองให้แก่องค์กรต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี คือ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยผ่านความเห็นชอบจากสภาสถาบันการอาชีวศึกษาแต่ละแห่ง อย่างไรก็ตามปัจจุบันมหาวิทยาลัยที่สังกัดกับกระทรวง อุดมศึกษา มีการดำเนินการเสนอข้อมูลผลการประเมินตนเอง (IOA) การประกันคุณภาพหลักสูตร โดยผ่านระบบ CheQA โดย สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ในส่วนของสถาบันการอาชีวศึกษานั้นยังไม่ได้มีการดำเนินการดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามเป็นเรื่องในอนาคตอันใกล้ เนื่องจากทุกหลักสูตรปริญญาตรี ต้องดำเนินการในเรื่องการควบคุมคุณภาพตามเกณฑ์ที่ สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษากำหนดแนวทาง

ปัญหาและอุปสรรค

การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา หลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิตสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ โดยอาชีวศึกษามุ่งเน้นในสถาบันการอาชีวศึกษา ดูเหมือนจะทับซ้อนกันระหว่างภารกิจ มาตรฐาน ของระดับอาชีวศึกษากับระดับอุดมศึกษา แต่จากการสังเคราะห์เพื่อชี้ชัดในรายละเอียดข้างต้นแล้ว เชื่อว่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่อำนวยความสะดวกให้ผู้ที่มีหน้าที่ รับผิดชอบดำเนินการ และผู้กำกับ ดูแล ได้ทำหน้าที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการอุดมศึกษาสำหรับผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บัณฑิตและ เป็นที่ยอมรับของสังคม มีคุณภาพเพียงพอที่จะได้รับการขนานนามว่า “บัณฑิตอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพ”

ข้อเสนอแนะ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสถาบันการอาชีวศึกษาทั้ง 23 แห่ง ต้องให้ความสำคัญในเรื่องการประกันคุณภาพ ซึ่งเป็นต้นทางที่จะทำให้ เกิดคุณภาพการเรียนการสอน และก่อให้เกิดผลผลิตปริญญาตรีที่มีคุณภาพต่อไป

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553
- 2) พระราชบัญญัติ การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551
- 3) กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561
- 4) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561
- 5) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561
- 6) เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ พ.ศ. 2562

เอกสารอ้างอิง

- [1] ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์, "การศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการจัดการความรู้ และองค์การแห่งเรียนรู้ ต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา," *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, ปีที่ 9, ฉบับที่ 3, หน้า 148-158, 2556.
- [2] สถาปณการปฏิรูปประเทศ, "แผนปฏิรูปเร่งด่วนแก้ปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษานอก," กรุงเทพฯ, 2559.
- [3] ศรีชัย พรประชาธรรม, "วงศาวิทยาว่าด้วยระบบการศึกษาไทย," มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., กรุงเทพฯ, 2547.
- [4] เสริมศักดิ์ กิตติปลารวรรค์ และ จุมพล หินนิพนธ์, "วาทกรรมนโยบายประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา," *สัปดาห์วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, ปีที่ 22, ฉบับที่ 1, หน้า 98-106, 2559.
- [5] บุรพร กำบุญ และชลกนก โฆษิตคณิน, "การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเทพนครบุรี," *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University*, ปีที่ 10, ฉบับที่ 1, หน้า 1746-1757, 2560.
- [6] "รูปแบบปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี," *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, ปีที่ 39, ฉบับที่ 3, หน้า 55-68, 2559.
- [7] ธัญญพัทธ์ ปฐมพัฒนานุรักษ์ และบุญมาก ศิริเนาวกุล, "ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร," *วารสารวิจัยราชภัฏ พระนคร*, ปีที่ 11, ฉบับที่ 2, หน้า 184-200, 2559.
- [8] สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2562. [Online]. Available: <http://www.mua.go.th/users/bhes/>. [เปิดเมื่อ 9 กรกฎาคม 2562].

